

ENTEĞRE RAPORLAMA SİSTEMİNİN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ VE ŞİRKETLERE SAĞLAYACAĞI FAYDALAR

Yrd. Doç. Dr. H. Pınar KAYA*

ÖZET

Günümüzde finansal raporlar, kurumsal sosyal sorumluluk raporları, sürdürülebilirlik raporları, faaliyet raporları gibi finansal ve finansal olmayan birçok bilgiyi içeren farklı raporlar, şirketler hakkında doğru kanaat oluşturmak isteyen bilgi kullanıcılarının ihtiyacını karşılamak yerine bilgi kirliliğine yol açmıştır. Bilgi kullanıcılarının ihtiyacı anlamlı, karşılaştırmalı, net, açık, anlaşılır ve öz bilgidir. Adı ne olursa olsun, kaç sayfa hazırlanırsa hazırlansın, kimler tarafından ne şekilde denetlenirse denetlensin bilgi kullanıcılarına fayda sağlamayan hiçbir raporun önemi yoktur. Bu noktadan hareketle ortaya çıkarılan yeni raporlama anlayışının adı entegre raporlamadır. Çalışmanın amacı; sayıca zaten fazla olan ve bilgi kullanıcıları tarafından uzun ve karmaşık oldukları için eleştirilen mevcut raporlara, entegre rapor adı altında bir yenisini daha eklemenin şirketlere ve ilgili taraflara sağlayacağı faydaları açık bir şekilde ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Entegre Raporlama, Finansal Raporlama, Sürdürülebilirlik Raporlaması.

THE REASONS OF COMING OUT THE INTEGRATED REPORT SYSTEM AND THEIR BENEFITS TO THE COMPANIES

ABSTRACT

Nowadays many reports, including plenty of financial and nonfinancial information, such as financial reports, corporate social responsibility reports, sustainability reports, and annual reports have caused information pollution instead of serving the purpose of stakeholders who try to form a true opinion about companies. What the stakeholders need is meaningful, comparative, clear, explicit, comprehensible and brief information. Regardless of what the report is called, how many pages it has and by whom and how the report is evaluated, the report with no benefit to the stakeholders does not have any importance. From that point of view, a new reporting style called as integrated reporting has been come out. In this study, it is aimed to call forth the benefits to companies and stakeholders of adding the new integrated reporting into the huge area of reporting systems which have been criticized by the stakeholders because of being long and complex.

Key Words: Integrated Reporting, Financial Reporting, Sustainability Reporting.

* Ahi Evran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, (E-posta: pkaya@ahievran.edu.tr)

1. GİRİŞ

Rapor hazırlamak, şirketlerin tüm bölüm ve faaliyetlerini ilgilendiren, oldukça fazla zaman alan, maliyetli ve çok zorlu bir süreçtir. Aynı ayrı hazırlanan raporların şirketlerin gerçek değer ve performanslarına dair kapsamlı bir bakış açısı sunamaması ilgili tarafların farklı bir rapor arayışına girmesine sebep olmuştur. Son yıllarda gündeme gelen, finansal veriler ile sürdürülebilirlik verilerinin birbiriyle bağlantılı biçimde bir araya getirilmesini öngören raporlama yaklaşımının adı, entegre raporlamadır. Bazı kaynaklarda bütünlük ya da tümlük raporlama şeklinde de isimlendirilen entegre raporlamanın, kurumsal raporlama uygulamalarında küresel bir devrim niteliği¹ taşıyacağı ve yeni raporlama standardı haline geleceği² öngörülmektedir.

Entegre raporlama ile ilgili gelişmelerin ön plana çıkmasında bazı kurum ve kuruluşların önemli etkisi olmuştur. Bunlar arasında Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative, GRI), Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants, IFAC) ve bunların öncülüğünde oluşturulan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) yer almaktadır.³ Sürdürülebilirlik yönetimi ve raporlaması Türk şirketlerinin tüm dünyaya oranla daha geç çalışma yapmaya başladığı bir alan olmasına rağmen, entegre raporlama ile ilgili gelişmelerin tüm dünya ile aynı zamanda takip

edilebilmesi, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği ile Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği'nin konuya verdiği önem sayesinde- dir.⁴ Bu iki dernek tarafından, mevcut raporlamanın 21. yüzyıl gereksinimlerini karşılayamadığı düşüncesinden yola çıkılarak Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC)'nin Türkiye ayağı olan "Entegre Raporlama Platformu" oluşturulmuştur. Kurulan platformun en önemli amacı entegre raporlama konusunda farkındalık yaratmak ve entegre raporlamanın Türkiye'de uygulanmasını teşvik etmektir.⁵

Entegre raporlamanın gelişime katkı sağlayacak bir diğer gelişme ise, Uluslararası Standartlar Örgütü tarafından 2010 yılında yayınlanan "ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi"dir. Şirketlerin sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamalarına yardımcı olmayı amaç edinen ISO 26000, sosyal sorumluluğun ne olduğunu ve sosyal sorumluluk adına şirketlerin yapmaları gereken faaliyetlerin neler olduğunu küresel anlamda açıkça ortaya koymaktadır. ISO 26000 ile GRI Sürdürülebilirlik Raporlamasının ilke ve göstergeleri birbiriyle benzerdir.⁶ ISO 26000 standardını benimseyen ve ilkelerini yerine getiren şirketler daha sürdürülebilir bir toplum oluşumuna katkı sağlar.

Küresel Raporlama Girişimi'nin Emekli Başkanı ve Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin Başkanı Prof. Mervyn King, entegre raporlamanın öncüsü olarak kabul edilmektedir.⁷

¹ Dursun Ali Yaz (2014), "Mali Analizde Küresel Devrim: Entegre Raporlama", İstanbul Mali Müşavirler ve Muhasebeciler Derneği, Web Sayfası: <http://www.ismmd.org.tr/mali-analizde-kuresel-devrim-entegre-raporlama> Erişim Tarihi: Şubat 2015; Henning Dräger, "Daha Anlamlı Kurumsal Raporlamaya Yeni Yaklaşımlar", Kurumsal Yönetim Dergisi, Yaz 2014, Sayı: 24, s. 43.

² Linda Huguen, Ayalew Lulseged and David R. Upton, "Improving Stakeholder Value Through Sustainability and Integrated Reporting", The CPA Journal, 2014, p. 61.

³ Sibel Karğın, Hakan Aracı ve Hüseyin Aktaş, "Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi", Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Cilt:6, Sayı: 1, 2013, s. 33.

⁴ Elif Özkul Gökmen, "Entegre Raporlamaya Hazır mısınız?", EKOIQ Dergisi, Ağustos 2013, Sayı: 32, s. 71.

⁵ Konca Çalkıvık, "Entegre Raporlama Dönemi Başlıyor", EKOIQ Dergisi, Ağustos 2013, Sayı: 32, s. 74.

⁶ Robert G. Eccles, Beiting Cheng and Daniela Saltzman, The Landscape of Integrated Reporting: Reflections and Next Steps, Boston: Harvard Business School, 2010, p. 43-44.

King'e göre; entegre raporlama bir şirketin ne kadar para kazandığı ile değil de, nasıl para kazandığı ile ilgilenmektedir. Geleneksel finansal raporlar şirketin sadece finansal durumuna odaklanır. Bunun aksine entegre rapor, bir şirketin kar ederken toplumsal, çevresel ve finansal açılardan piyasa üzerinde bıraktığı etki üzerine yoğunlaşır. Böylece şirketin faaliyetlerini uzun dönemler boyunca nasıl sürdüreceğini ortaya koyarak, okuyucuların şirket ile ilgili bilinçli değerlendirmeler yapmasına imkan sağlar.⁸

Şirketler ile ilgili öz bilgilerin tek bir kaynaktan elde edilme fikri başlangıçta çok pratik ve etkiyici görünmekle birlikte, beraberinde farklı soruları da akla getirmektedir. Bu sorulardan bazıları şunlardır:

- Entegre raporun ortaya çıkış sebepleri nelerdir?
- Entegre raporlama nasıl yapılacaktır?
- Entegre raporları kim hazırlayacaktır?
- Rapor hangi bilgileri içerecektir?
- Entegre raporlamanın denetim mekanizması ne şekilde oluşturulacaktır?
- Entegre rapor düzenlemenin şirketlere ve diğer ilgili taraflara sağlayacağı faydalar neler olacaktır?

Çalışma kapsamında yukarıda belirtilen sorulara cevap aranacak ve entegre raporlama konusuna açıklık getirilmeye çalışılacaktır. Yeni bir raporlama yaklaşımı olması sebebiyle entegre raporlama ile ilgili başarılı uygulamalar yapan dünya şirketleri incelenerek, farklı bakış açıları ve yorumlar değerlendirilecektir.

2. ENTEGRE RAPORLAMA SİSTEMİNİN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ

Şirket faaliyetlerinin muhasebeye yansıyan kısmını finansal nitelikli veriler oluşturduğu için, finansal tablolara aktarılan bilgiler de şirketin geçmiş işlemlerine dayanır. Yatırımcıların erişebildiği bilginin çoğunluğunun geçmişe dair olduğu bir senaryoda, onlardan sanki önlerinde hiçbir yol yokmuş gibi sadece arkayı gösteren bir ayna ile sonraki köşeyi dönmeleri istenmektedir.⁹ Halbuki yatırımcıların ve şirket paydaşlarının doğru kararlar vermeleri için şirketi sadece geçmiş faaliyetleri ile değil, gelecekte sahip olacağı imkan ve fırsatlarıyla değerlendirmeleri gerekir. Bu da finansal ve finansal olmayan bilgilere ulaşım, bunlar arasında anlamlı bir ilişki kurarak mümkün olmaktadır. Entegre raporlama sisteminin ortaya çıkışının en temel sebebi de budur. Entegre raporlamanın merkezinde yönetimin finansal ve finansal olmayan bilgiler arasındaki ilişkileri tutarlı bir şekilde açıklama yeteneği vardır.¹⁰

Eccles ve Saltzman'a göre, şirketleri entegre rapor düzenlemeye iten iki temel sebep vardır. Birincisi, entegre raporun şirketler açısından risk ve fırsatlara cevap verecek şekilde sürdürülebilir bir strateji ve sürdürülebilir bir toplum oluşturmalarının temel bir unsuru olmasıdır. İkinci sebep ise, tüm paydaşların tek bir rapordan mesaj almasını sağlayarak, kamuoyunu aydınlatma ve şeffaflığı artırmanın temel bir unsuru olmasıdır.¹¹ Entegre raporlama sisteminin diğer ortaya çıkış sebeplerini genel olarak maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

⁷ Thomas Odenwald ve Christian Berg, "Kurumsal Kaynak Yönetimi ve Sürdürülebilirlik", EKOIQ Dergisi, Kasım 2014, Sayı: 45, s. 50.

⁸ Kurumsal Yönetim Dergisi, Dünyadan Haberler, Yaz 2014, Sayı: 24, s. 18.

⁹ Henning Dräger, a.g.e., s. 43.

¹⁰ Michael P. Krzus, "Integrated Reporting: If not now, when?", IRZ, Heft 6, 2011, p. 274.

¹¹ Robert G. Eccles and Michael P. Krzus, One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy, New York: John Wiley & Sons, 2010, p. 146.

Tablo 1: Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri

- Bilgi kullanıcılarının bir şirketi yalnızca finansal açıdan ya da sadece şirketin toplumsal sorunlara olan duyarlılığına bakarak tek kritere bağlı değerlendirmek istememeleri,
- Hazırlanan mevcut raporların bölümleri arasında tutarsızlıklar olmasına ve çok uzun sayfalardan oluşmasına rağmen eksik bilgiler içermesi gibi sebeplerden dolayı bilgi kullanıcıları açısından zamanla daha anlaşılabilir bir hale gelmesi,
- İşletmelerin finansal raporlarının sadece geçmişe dönük performans bilgileri içermesi ve geleceğe ilişkin hedefler konusunda yeterli bilgi sunamaması,
- Sürdürülebilirlik raporlarının daha çok geleceğe yönelik öngöründe bulunması ve yeterli ölçüde finansal tablo verileri içermemesi,
- Bilgi kullanıcılarının, kararlarına yön verecek finansal ve finansal olmayan tüm bilgileri ayrı ayrı raporlardan değil de, tek bir rapordan elde etme ihtiyacı,
- Şirketin sürdürülebilirliğine ve gelecek değerine ilişkin değerlendirmelerin finansal verilerle desteklenmiş bir şekilde sunulmasının bilgi kullanıcıları için daha güvenilir ve anlamlı olmasıdır.

Entegre raporlama sisteminin ortaya çıkış sebepleri kadar, şirketlerin entegre raporlamayı ne şekilde algıladıklarının da büyük önemi vardır. Enformasyon-İnovasyon-Entegrasyon temalı 22-24 Mayıs 2013 tarihlerinde Amsterdam’da gerçekleştirilen GRI Konferansı’nda 2010-2012 dönemlerine ilişkin, GRI rehberi temel alınarak hazırlanan ve hazırlayanların “entegre rapor” olarak adlandırdığı 756 raporun analitik incelenmesi sonucunda entegre rapor algısının tüm dünyada şu şekilde oluştuğu tespit edilmiştir.¹²

- Raporların ağırlıklı olarak hazırlandığı ilk on ülke sırasıyla, Güney Afrika, Hollanda, Brezilya, Avustralya, Finlandiya, İsviçre, İspanya, ABD, İsveç ve Kanada’dır. Raporlar daha çok finansal hizmetler sektörü başta olmak üzere elektrik üretimi, enerji ve madencilik sektörlerinde faaliyet gösteren şirketlerce hazırlanmıştır.

- Raporların sadece üçte biri net olarak sürdürülebilirlikle ilgili bilgiler ile finansal bilgiler arasında bağlantı kurmuş ve bu bilgileri birlikte değerlendirmiştir.
- Raporların yarısı ise, iki ayrı rapor olan sürdürülebilirlik ve finansal raporu, aralarında ki bağlantıyı kurmaksızın tek kapak altında toplamıştır.
- Şirketlerin genel olarak entegre rapor düzenleme sebepleri; kurumsal sosyal sorumluluk ve finansal raporların tek bir belgeye entegre edilmesinin şirketin operasyonel, finansal ve sosyal faaliyetleri arasındaki uyumu artırması ve sadece finansal değil, aynı zamanda ekonomik, çevresel, sosyal, sürdürülebilirlik ve teknik açıdan şirketin kapsamlı bilgi sunabilmesine imkan tanıyor olmasıdır.

¹² Global Reporting Initiative, “The Sustainability Content of Integrated Reports – A Survey of Pioneers”, 2013, s. 13-19; Elif Özkul Gökmen, a.g.e., s. 72.

- Raporlar uzunlukları açısından değerlendirildiğinde, 2010 yılında şirketlerin toplam %60'ının, 2011 yılında %62'sinin, 2012 yılında ise %57'sinin 150 sayfa ve daha az hacimli rapor düzenlemiş olduğu aşağıdaki tablodan da açıkça görülmektedir. 150 sayfadan daha fazla rapor düzenleyen şirketler sayıca azınlıktadır.

biri üzerindeki etkilerini gösterecek şekilde raporlanmasıdır.¹³ Entegre raporun ilerleyen zamanlarda farklı kurum ve kişiler tarafından çeşitli şekillerde tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

“Entegre rapor bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa,

Tablo 2: Entegre Raporların Uzunluğu (sayfa)

Yıllar	0-50	51-100	101-150	Toplam	151-200	200+	Online
2010	%8	%22	%30	%60	%16	%22	%2
2011	%10	%26	%26	%62	%15	%20	%3
2012	%12	%22	%23	%57	%16	%24	%3

Kaynak: Global Reporting Initiative, “The Sustainability Content of Integrated Reports – A Survey of Pioneers”, 2013, s.19.

Entegre raporlamanın dünya çapında faaliyet gösteren tüm şirketler tarafından doğru algılanması ve başarıyla uygulanması için, öncelikle kavramsal açıdan çok iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu noktada, entegre raporun tanımı, mevcut raporlar ile arasındaki farklılıklar ve raporun hazırlanmasına ilişkin ilkeler önem taşımaktadır.

3. ENTEGRE RAPORLAMANNIN TANIMI

İlk olarak “One Report” şeklinde ortaya atılan ve farklı platformlarda tartışmalara sebep olan entegre raporlama, dar ve geniş anlamli olmak üzere iki şekilde açıklanmıştır. En dar anlamıyla entegre rapor, kağıt ya da pdf dosya şeklinde hazırlanan “tek bir doküman”dır. Geniş anlamda ise, finansal ve finansal olmayan bilgilerin bir-

orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesidir.”¹⁴

“Entegre Raporlama, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) içindeki geleneksel finansal raporlama ölçütlerini kullanarak, kurumsal tedarik zincirleri üzerindeki iklim değişimi etkileri gibi finansal olmayan risk faktörlerini birbirine bağlayan bir dil yaratmak amacını taşıyan yenilikçi bir çabadır.”¹⁵

“Entegre raporlama karbon emisyonları, insan sermayesi ve maddi olmayan duran varlıklar da dahil olmak üzere su ve diğer kaynakların kullanımını gibi sürdürülebilirlik konularının işletmeler üzerindeki etkilerine odaklanan, kurumsal

¹³ Robert G. Eccles and Michael P. Krzus, a.g.e., p. 11.

¹⁴ Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (2013), “Uluslararası Entegre Raporlama <ER> Çerçevesi”, s. 7, Web Sayfası: <http://www.theiirc.org/wp-content/uploads/2014/06/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf> Erişim Tarihi: Aralık 2014.

¹⁵ Henning Dräger, a.g.e., s. 43.

sorumluluk ve güvenilir piyasaların temel taşlarından birini oluşturan raporlama sistemidir".¹⁶

"Entegre raporlama, şirket performansının hem finansal hem de sürdürülebilirlik açısından bütünsel ve entegre gösterimidir".¹⁷

"Entegre raporlama, daha sürdürülebilir bir küresel ekonomi için bir şirketin karşı karşıya kaldığı riskler ve fırsatların kapsamlı bir resmi oluşturacak şekilde, şirketin etkililik ve performansı ile ilgili olan verileri bir araya getirecek olan rapordur".¹⁸

Entegre raporlama yukarıda yapılan tanımlardan da anlaşıldığı üzere, şirketin genel durumunu kuşbakışı yansıtan bir raporlama anlayışıdır ve diğer şirket raporları ile arasında bir takım farklılıklar bulunmaktadır.

4. DİĞER RAPORLAR İLE ENTEGRE RAPOR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Şirketler tüm faaliyetlerine ilişkin bilgileri düzenledikleri çeşitli raporlar sayesinde kamuoyu ile paylaşırlar. Aslında genel olarak tüm raporların düzenlenme amacı şirket faaliyetleri hakkında kamuoyunu doğru bilgilendirmektir. Ancak her bir rapor bu bilgilendirmeyi farklı boyut ve çerçevede yapmaktadır. İçerdikleri bilgi açısından da raporlar arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır.

Öncelikle entegre raporun ne olmadığını ifade etmekte yarar vardır. Entegre rapor, finansal ve sürdürülebilirlik raporlarının tek bir belgede toplandığı bir rapor türü değildir. Diğer bir ifade ile entegre rapor, bir şirketin finansal raporu ile sürdürülebilirlik raporunun birebir toplamından oluşmaz, bu raporlarda yer alan bilgilerin birlikte değerlendirilmesi ve yorumlanması sonucu elde edilen öz bilginin yer aldığı raporun adı entegre rapordur. Entegre raporlama 159 yıllık geçmişi olan finansal raporlama ve 15-20 yıllık geçmişi olan sürdürülebilirlik raporlamasına kıyasla oldukça yeni bir kavramdır, gelişiminin hızlı olması genç olan sürdürülebilirlik ve yaşlı olan finansal raporlamanın bir araya getirilme becerisine bağlıdır.¹⁹

Entegre rapor düzenlemek, mevcut bir otomobile daha güçlü bir motor takmaya benzetilebilir.²⁰ Otomobil önceden de kullanıcısının ihtiyacını karşılayabilecek durumdadır ancak motor gücünün artırılmasıyla birlikte kullanıcıya daha yüksek performansla, daha rahat ve güvenli bir sürüş keyfi yaşatabilecektir. Finansal raporlar ve sürdürülebilirlik raporları da bilgi kullanıcılarının ihtiyacını karşılar ancak entegre raporun sağlayacağı fayda daha üst seviyededir.

Sürdürülebilirlik raporu, entegre raporun bir parçası veya alt kümesi olarak görülebilir.²¹ Tek başına sürdürülebilirlik raporları çevresel, sosyal ve yönetim konuları ile şirket stratejisi ve finansal performans arasında bağlantı sağla-

¹⁶ Michael P. Krzus, a.g.e., p. 272.

¹⁷ Robert G. Eccles and Kyle Ambrester, "Two Disruptive Ideas Combined: Integrated Reporting in the Cloud", IESE Insight, No.8, First Quarter 2011, p. 14.

¹⁸ Tajudeen J. Ayoola and Omoneye O. Olanmi, "Business Case for Integrated Reporting in the Nigerian Oil and Gas Sector", Issues in Social and Environmental Accounting, ISSN 1978-0591, Vol. 7, No. 1 March 2013, p. 32.

¹⁹ Sibel Karğın, Hakan Aracı ve Hüseyin Aktaş, a.g.e., s. 40.

²⁰ Robert G. Eccles, Beiting Cheng and Daniela Saltzman, a.g.e., p. 3.

²¹ PwC (2013), "Integrated Reporting: Going beyond the financial results", p.4., Web Sayfası: http://www.pwc.com/en_US/us/cfodirect/assets/pdf/point-of-view-integrated-reporting.pdf Erişim Tarihi: Ocak 2015.

madığı için zayıf kalmaktadır.²² Sürdürülebilirlik raporunun zayıf kalan eksiklerini, entegre raporun tamamlaması beklenmektedir.

Mevcut finansal muhasebe, kısa vadeli performans ölçüleri olan net dönem karı, finansal durum ve nakit akışlarına dair tarihi bilgilere odaklanırken, entegre raporlama şirketin orta ve uzun vadeli performansı ile ilgilenmektedir.²³ Finansal raporlama geçmiş tarihli finansal bilgilere dayalı ve tek yönlü bakış açısıyla yapılan bir raporlama iken; entegre raporlama bir kurumun stratejisi, yönetimi ve finansal performansı ile çevresel ve sosyal konularla arasındaki bağlantıları ortaya koymaktadır. Dünya nüfusu arttıkça şirketler makro ve mikro anlamda her konuda sürdürülebilirlik sorunları yaşayacak ve daha fazla üretimi daha az doğal kaynakla yapmak zorunda kalacaktır. Entegre raporlama şirketlere toplumun bir parçası olduklarını anlatarak, yol gösterici bir görev de üstlenecektir.²⁴

Entegre Raporlamanın merkezinde, bir kurumun değerini çok çeşitli faktörlerin belirlediğine dair giderek gelişen algılamaya yer alır. Bunların bazılarının yapısı finansal veya somuttur ve mali bilançoda kolayca yer alabilir (örneğin: mülk, nakit), bazıları da alamazlar (örneğin: insanlar, doğal kaynaklar, entelektüel sermaye, piyasa ve mevzuat bağlamı, rekabet, enerji güvenliği).²⁵ Bilançoda yer almayan ve finansal olmayan bu bilgiler, bilgi kullanıcıları için çok değerli olduğundan şirketler tarafından finansal

tablolar dışındaki diğer raporlarda açıklanır. Yatırımcıları endişelendiren birbiriyle ilişki iki temel sebep vardır. Birincisi, farklı şekillerde açıklanan finansal olmayan bilgileri karşılaştırmanın kolay olmamasıdır. İkincisi ise, şirketlerin piyasa değerlerinin %80'inin maddi olmayan duran varlıklardan oluşmasıdır. Entegre raporlama, şirketlerin hem maddi hem de maddi olmayan varlıklarını daha iyi sürdürülebilir değer yaratıklarını göstermek için nasıl kullandıklarını açıklamayı amaçlamaktadır.²⁶

Entegre raporun, diğer raporların eksiklerini tamamlayan ve sağladıkları faydalardan daha fazlasını kullanıcılarına sunabilen bir raporlama sistemi olabilmesi için, şirketler tarafından büyük bir titizlikle hazırlanması gerekmektedir.

5. ENTEGRE RAPORUN HAZIRLANMASINA İLİŞKİN İLKELER

Entegre raporda yer alması gereken bilgiler ve rapor hazırlanırken uyulması gereken temel ilkeler IIRC tarafından Aralık 2013'te yayımlanan "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi"nde belirtilmiştir. Entegre raporlama çerçevesi, yeni entegre raporun unsurlarını ve genel içeriğini tanımlayan ilke tabanlı bir yaklaşımdır.²⁷

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'ne göre entegre raporun şu bilgileri içermesi gerekmektedir.²⁸

²² Michael P. Krzus, a.g.e., p. 274.

²³ Abraham Fried, Mark P. Holtzman and David Mest, "The New Annual Report for the 21st Century", Financial Executive ve FALL 2014, p. 26.

²⁴ Konca Çalkıvık, a.g.e., s. 74.

²⁵ Henning Dräger, a.g.e., s. 43.

²⁶ Ernst&Young (2014), "Integrated Reporting", p. 2, Web Sayfası: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting-summary/\\$FILE/EY-Integrated-reporting-summary.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting-summary/$FILE/EY-Integrated-reporting-summary.pdf) Erişim Tarihi: Ocak 2015.

²⁷ Abraham Fried, Mark P. Holtzman and David Mest, a.g.e., p. 26.

²⁸ Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (2013), a.g.e., s. 10.

- ❖ Raporu hazırlayan işletmeyi etkileyen dış çevre,
- ❖ İşletme tarafından kullanılan **sermaye öğeleri**,
- ❖ İşletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmak amacıyla dış çevresiyle ve sermaye öğeleriyle nasıl etkileşim kurduğu.

Tüm işletmelerin başarıya ulaşması çeşitli sermaye öğelerine dayalıdır. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'ne göre, **sermaye öğeleri** şunlardır:²⁹

- **Finansal sermaye:** Bir kuruluşun mal üretimi veya hizmet sağlama amacıyla kullanımına sunulan ve borçlanma, öz sermaye veya hibe gibi finansman yoluyla ya da faaliyetler veya yatırımlar yoluyla edinilen fon havuzudur.
 - **Üretilmiş sermaye:** Binalar, ekipmanlar, altyapı (karayolları, limanlar, köprüler, atık ve su arıtma tesisleri) gibi doğal olmayan fiziksel nesnelere.
 - **Fikri sermaye:** Patentler, telif hakları, yazılımlar, haklar ve lisanslar gibi fikri mülkiyet ile zımni bilgi, sistemler, prosedürler ve protokoller gibi "kuruluşa ait sermaye" bilgiye dayalı maddi olmayan varlıklardır.
 - **İnsan sermayesi:** İnsanların yeterlilikleri, kabiliyetleri, deneyimleri, yenilik yapma motivasyonlarıdır.
 - **Sosyal ve ilişkisel sermaye:** Paylaşılan normlar, ortak değerler ve davranışlar, başlıca paydaşlarla olan ilişkiler ve bir kuruluş tarafından geliştirilen ve kuruluşun dış paydaşlarıyla birlikte korumak için çalıştığı kar-
- şılıklı güven ve etkileşime girme isteği, kuruluşun geliştirdiği marka ve itibarla ilgili maddi olmayan varlıklar ile kuruluşun faaliyet gösterme ehliyetidir.
- **Doğal sermaye:** Bir kuruluşun dün, bugün ve gelecekte sahip olduğu ve olacağı refahi destekleyen ürün veya hizmetler sunulmasını sağlayan hava, su, toprak, madenler, ormanlar, biyolojik çeşitlilik ve ekosistem sağlığı gibi yenilenebilir ve yenilenemez doğal kaynaklar ve süreçlerdir.
- Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, entegre raporun hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken temel ilkeleri şu şekilde belirlemiştir:³⁰
- ✓ **Stratejik odak ve geleceğe yönelim:** Bir entegre rapor kuruluşun stratejisi ve bunun, kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetiyle ve sermaye öğelerini kullanımı ve etkileşimiyle nasıl bir ilgisi olduğu hakkında bilgi sağlamalıdır.
 - ✓ **Bilgiler arası bağlantı:** Bir entegre rapor kuruluşun zaman içinde değer yaratma kabiliyetini etkileyen faktörlerin birleşimi, birbirleriyle olan ilişkileri ve aralarındaki bağımlılıkların bütünsel bir resmini sunmalıdır.
 - ✓ **Paydaşlarla ilişkiler:** Bir entegre rapor kuruluşun temel paydaşlarıyla kurduğu ilişkilerin doğası ve kalitesi hakkında bilgi sağlamalı ve kuruluşun paydaşların meşru ihtiyaç ve isteklerini ne ölçüde anladığını, hesaba kattığını ve karşıladığını göstermelidir.
 - ✓ **Önemlilik:** Bir entegre rapor kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabi-

²⁹ Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (2013), a.g.e., s. 11-12.

³⁰ Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (2013), a.g.e., s. 5.

liyetini önemli ölçüde etkileyen konular hakkında bilgi vermelidir.

- ✓ **Kısa ve öz olma:** Bir entegre rapor kısa ve öz olmalıdır.
- ✓ **Güvenilirlik ve eksiksizlik:** Bir entegre rapor olumlu ya da olumsuz tüm maddi hususları dengeli ve maddi hata içermeyecek bir şekilde içermelidir.
- ✓ **Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik:** Bir entegre rapordaki bilgiler, hem zaman içinde tutarlı bir temele dayalı olarak hem de kuruluşun kendi zaman içinde değer yaratma kabiliyeti açısından, diğer kuruluşlarla karşılaştırılmasına olanak sağlayacak şekilde sunulmalıdır.

Bir entegre raporda, birbirlerine temelden bağlı olan sekiz içerik ögesi ve bu içerik öğeleriyle ilgili sorulan soruların yanıtları yer almalıdır. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesine göre, entegre raporun paydaşlara (finansal sermaye sağlayan taraflar, çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, iş ortakları, yerel toplumlar, STK'lar, çevre grupları, kanun yapıcılar, düzenleyici kurumlar ve politika yapıcılar) cevap vermesi gereken sorular şunlardır:³¹

- ◆ **Kurumsal genel görünüm ve dış çevre:** Kuruluş ne iş yapıyor ve hangi koşullarda faaliyet gösteriyor?
- ◆ **Kurumsal Yönetim:** Kuruluşun kurumsal yönetim yapısı kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini nasıl destekliyor?
- ◆ **İş modeli:** Kuruluşun iş modeli nedir?
- ◆ **Riskler ve fırsatlar:** Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini

etkileyen spesifik risk ve fırsatlar nelerdir ve kuruluş bunları nasıl ele almaktadır?

- ◆ **Strateji ve kaynak aktarımı:** Kuruluşun hedefi nedir ve buraya nasıl ulaşmayı amaçlamaktadır?
- ◆ **Performans:** Kuruluş, dönem için belirlenen stratejik hedeflerine ne ölçüde ulaşmıştır ve elde edilen sonuçlar sermaye öğelerini nasıl etkilemiştir?
- ◆ **Genel görünüş:** Kuruluşun stratejisini uygularken karşılaşması muhtemel zorluk ve belirsizlikler ve bunların, iş modeli ile gelecekteki performansı açısından potansiyel etkileri nelerdir?
- ◆ **Sunumun temeli:** Kuruluş entegre rapora dahil edilecek konuları nasıl belirlemektedir ve bu konular nasıl nicelenmekte veya değerlendirilmektedir?

Entegre raporun, finansal raporlar ile sürdürülebilirlik raporlarında yer alan tüm bilgileri birbiriyle bağlantılı bir şekilde bünyesinde toplamış olması demek, çok sayfa hazırlanması gerektiği anlamını taşımaz. Tam aksine, çoğu zaman finansal raporlar ve sürdürülebilirlik raporları birçok kullanıcı tarafından uzun ve karmaşık hazırlandığı için eleştirilmektedir. Muhasebe standartları ve gerekliliklerini yerine getirmek şirketler için hem maliyetlidir, hem de kapsamlı denetim prosedürleri gerektirir buna rağmen bilgi kullanıcıları hazırlanan raporları anlaşılır bulmaz. Hatta bazen finansal tabloların dipnot ve açıklamalarının, finansal tabloların kendilerinden daha uzun olduğu bile ileri sürülmektedir.³² 40-50 sayfalık hacme sahip ancak öz bilgi içeren bir entegre rapor bile kullanıcıların ihtiyacını karşılamakta yeterli olabilir. Zaten tek bir

³¹ Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (2013), a.g.e., s. 5.

³² Robert G. Eccles and Michael P. Krzus, a.g.e., p. 52, 56.

rapor oluşturma düşüncesinin altında yatan mantık da bu değil midir? Entegre rapor sayesinde bilgi kullanıcıları ihtiyaç duydukları bilgiyi farklı kaynaklarda aramayacak ve bilgiye kolay bir şekilde ulaşabileceklerdir.

Şirket raporlarının günümüzde genellikle muhasebe ve finans birimleri tarafından hazırlandığı bilinmektedir. Ancak entegre raporların finansal ve finansal olmayan bilgileri içermesi ve bilgiler arasındaki bağlantıyı net bir biçimde sunması gerektiği için, şirketin tüm birimlerinin entegre rapor düzenleme sürecine katkı sağlaması doğru olacaktır.

6. ENTEGRE RAPORLAMA SİSTEMİNİN DENETİM MEKANİZMASI

Entegre raporlarda yer alan finansal ve finansal olmayan bilgiler; birbirini tamamlayan, birlikte değerlendirilmesi ve bilgi kullanıcılarına birlikte sunulması gereken bilgiler olduğu için, bu bilgilerin denetim mekanizmasının da birlikte oluşturulması gerekir. Entegre raporlama, entegre bir denetim gerektirir.³³ Günümüzde denetim firmaları ve bağımsız denetçilerin denetimini yapmaya alıştıkları bilgi finansal niteliklidir. Finansal verilerin ne şekilde denetlenmesi gerektiği, Uluslararası Bağımsız Denetim Standartlarına uygun olarak hazırlanan Türkiye Denetim Standartlarında mevcuttur. Ancak, finansal olmayan verilerin denetiminin nasıl yapılacağı noktasında uzlaşmış bir görüş ve standart bulunmamaktadır.

Belirli bir standardı olmasa da, entegre raporlarda yer alan finansal olmayan bilgilere güvence sağlanması son derece önemli bir konudur. Bazı

kaynaklar finansal olmayan bilgilerin denetimi ifadesini kullanmaktan kaçınmakta ve denetim yerine finansal olmayan bilgilerin güvencesi ifadesini kullanmayı uygun görmektedir. Bunun sebebi de, denetim kelimesinin daha çok tarihi finansal tablolardaki bilgileri akla getirmesidir. Günümüzde birçok ülkede finansal olmayan bilgiler üzerindeki güvence gönüllülük esasına dayalı yapılmaktadır. KPMG tarafından 2008 yılında yapılan bir çalışmada, Fransa, İtalya, İspanya ve İngiltere’de %50’den fazla bir yüzde ile şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk raporları üzerine güvence görüşü almaya yönelik açık bir eğilimleri olduğu tespit edilmiştir. En düşük oran %14 ile Amerika Birleşik Devletlerindedir.³⁴

Bazı ülkelerde gönüllülük esasına dayalı olsa da, Türkiye’de entegre raporlamaya geçiş olduğu taktirde, raporda yer alan bilgilerin denetimini öngören bir takım düzenlemeler mevcuttur. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından 14 Mart 2014 tarihli ve 28941 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bağımsız Denetçinin Denetlenmiş Finansal Tabloları İçeren Dokümanlardaki Diğer Bilgilere İlişkin Sorumlulukları (BDS 720) Hakkında Tebliğ”in 1. maddesine göre; “*Denetlenmiş finansal tablolar ile diğer bilgiler arasındaki önemli tutarsızlıklar, denetlenmiş finansal tabloların güvenilirliğini zedeleyebileceği için denetçi diğer bilgileri de incelemelidir*”. Entegre rapor düzenleyen şirketlerin raporları incelendiğinde, “FİNANSAL TABLOLAR” başlığı altında Finansal Durum Tablosu, Kapsamlı Gelir Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Özkaynak Değişim Tablosu, Finansal Tablolara İlişkin Dipnotlar ve bun-

³³ Robert G. Eccles, (Tarih Belirtilmemiş), Accountancy Futures: Accountants for Business Integrated Reporting, “Perspective: The Academic”, PG: 14 Edition: 03, p. 1, Web Sayfası: http://www.people.hbs.edu/reccles/integrated_reporting_perspectives.pdf Erişim Tarihi: Ocak 2015.

³⁴ Robert G. Eccles and Michael P. Krzus, a.g.e., p. 105.

lara ilişkin Bağımsız Denetim Raporu bulundukları görülmektedir. Entegre raporlar da, denetlenmiş finansal tablo bilgilerini içerdiği için BDS 720 kapsamında değerlendirilmelidir.

Entegre raporlar, mevcut muhasebe ve denetim çerçevelerinde birtakım düzenlemeler yapılmasını gerektirmektedir.³⁵ Günümüzde az sayıda şirket, finansal bilgiler için özenli bir biçimde oluşturduğu iç ölçüm ve kontrol sistemlerini finansal olmayan bilgiler için de oluşturmaya başlamıştır. Bilgi kullanıcılarının yüksek nitelikli finansal olmayan bilgilere duyacakları ihtiyacın her geçen gün artması beklenmektedir.³⁶ Bu sebeple, finansal olmayan bilgi üretiminin de şirket içinde sağlıklı yapılabilmesi için tüm önlemler alınmalı ve finansal olmayan bilgilerin finansal bilgilerle birlikte denetimi sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Entegre raporlamada finansal olmayan bilgilere

güvence sağlamak için, Uluslararası Güvence Denetimi Standartları (ISAE) kullanılarak entegre raporlama için bir denetim çerçevesi oluşturulabilir. Entegre raporlama için gelecekte Avrupa Birliği Direktifleri oluşturmak da söz konusu olabilir.³⁷ Denetimin nasıl yapılacağı belirlendikten sonra, denetimi yapacak bağımsız denetçilerin finansal olmayan bilgi denetimi konusunda yeteneklerinin geliştirilmesi şarttır. Denetçilerin entegre rapor denetimleri sonunda verecekleri görüşlerin türleri ve içerikleri de, yapılması gereken düzenlemeler ile net bir şekilde belirlenmelidir.

7. ENTEGRE RAPORLAMANNIN SAĞLAYACAĞI FAYDALAR

Entegre raporlama sisteminin işletmelere ve işletme dışındakilere sağlayacağı birçok fayda vardır. Bunlar aşağıdaki gibi maddeler halinde özetlenebilir:³⁸

Tablo 3: Entegre Raporlamannın İşletmelere Sağlayacağı Faydalar

<ul style="list-style-type: none"> • İşletmelerin farklı isimler altında düzenledikleri diğer raporları tek bir raporda birleştirmelerini sağlayarak, raporlama maliyetini düşürür. • Entegre raporlama işletmelere kendi iç süreçlerini güçlendirmede ve bilgi kullanıcıları ile iletişimlerini geliştirmede fayda sağlar. • İşletme stratejileri etkin bir iç ve dış iletişim ortamı sağlanarak toplumun ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulduğu için işletmenin itibar riskini azaltır. • İşletmelerin doğru kararlar almalarını sağlayarak, sermaye ve diğer kaynakların etkin ve verimli kullanımını artırır. • Finansal ve finansal olmayan performans arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasını sağlar.

³⁵ Thomas Odenwald ve Christian Berg, a.g.e., s. 50.

³⁶ Robert G. Eccles and Michael P. Krzus, a.g.e., p. 109.

³⁷ Robert G. Eccles and Michael P. Krzus, a.g.e., p. 222.

³⁸ Konca Çalkıvık, a.g.e., s. 74; Robert G. Eccles and George Serafeim, "The Role of the Board in Accelerating the Adoption of Integrated Reporting", Director Notes (The Conference Board), November 2011, p. 2; Michael P. Krzus, a.g.e., p. 275-276; Abraham Fried, Mark P. Holtzman and David Mest, a.g.e., p. 26; Harold P. Roth (2014), "Is Integrated Reporting in the Future?", The CPA Journal, p. 65; Robert G. Eccles and Michael P. Krzus, a.g.e., p. 148. kaynaklarından derlenmiştir.

- İşletmenin sermaye maliyetini azaltır.
- İşletmenin riskleri tespit etme ve yönetme kabiliyetini geliştirir.
- İşletme çalışanlarının, işlemeye olan bağlılıklarının artmasına yardımcı olur.
- Yöneticilerin risk ve fırsatları daha doğru değerlendirmelerini sağlayarak karar vermelerine yardımcı olur.
- Finansal olmayan bilgilerin zamanında ve güvenilir bir şekilde üretilmesi için iç kontrol sistemlerinin geliştirilmesine katkı sağlar.
- Sadece finansal konulara odaklanmayıp, toplum ve çevre gibi önemli konuları da dikkate aldığı için şirketin istikrarlı olmasına katkı sağlar.
- İşletmenin daha uygun şartlarla finansman sağlayabilmesine yardımcı olur.
- İşletmenin marka değerinin artmasına katkı sağlar.
- İşletme içinde farklı birimler arasındaki işbirliğini ve uyumu artırarak şeffaflığı sağlar.
- İşletmenin hazırlayacağı iç ve dış raporlar arasında tutarlılık sağlar.

Entegre Raporlamanın İşletme Dışındaki Bilgi Kullanıcılarına Sağlayacağı Faydalar

- Ortak bir dil geliştirmeye katkı sağlar.
- Kurumsal raporlamanın kalitesini artırır.
- Finansal risklerin yanı sıra toplumsal ve çevresel risklerin de değerlendirildiği bir finansman piyasasının oluşmasına katkı sağlar.
- Hissedarlar ile işletme arasındaki iletişimi artırarak, aralarında yüksek seviyede bir güven ortamının oluşmasına yardım eder.
- Bilgi kullanıcılarının işletmeleri daha kapsamlı değerlendirmelerini ve işletmeler hakkında daha doğru kararlar almalarını sağlar.
- Entegre raporlar kısa ve öz hazırlanacağı için, bilgi kirliliğini azaltarak, okumada zamandan tasarruf sağlar.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, entegre raporlama sistemi şirketler ve tüm bilgi kullanıcıları açısından son derece yararlı bir raporlama türüdür. Türkiye'nin entegre raporlamaya geçişinin biraz zaman alacağı düşünülse de, dünya şirketlerinin zorunlu ya da gönüllü uygulamaya başladığı ve birçok fayda sağladığı entegre raporlama sistemini Türk firmalarının da gelecekte benimseyeceği açıktır. Entegre raporu ilk düzenleyen ve entegre raporlamayı başarıyla

uygulayan şirketlere ilişkin bilgiler ilerleyen bölümde açıklanmıştır.

8. DÜNYADA ENTEGRE RAPOR UYGULAMALARI

Entegre raporu yaklaşık 13 yıl önce ilk düzenleyen şirket, Danimarkalı biyo-sanayi ürünleri şirketi Novozymes'dir. Bundan bir yıl sonra Brezilyalı kozmetik şirketlerinden Natura Cosméticos, 2003 yılında ilk entegre raporunu

yayınlanmıştır. Daha sonraki yıl Danimarkalı sağlık bakım şirketi Novo Nordisk bunu izlemiştir. Günümüzde ise, Avrupalı şirketlerin bir kısmı entegre raporlar üretmekte ve daha entegre web siteleri oluşturmaktadır. Geçtiğimiz birkaç yıl içinde Electric Power, Pfizer, Southwest Airlines ve United Technologies Corporation gibi bazı ABD şirketleri entegre rapor yayınlayan şirketler arasına girmiştir.³⁹ Fransız sigorta işletmesi AXA, Alman kimya işletmesi BASF, İsveç ilaç işletmesi Novartis ve Hollandalı Van Gansewinkel Group da entegre rapor düzenleyen şirketler arasında yer almaktadır.⁴⁰

Entegre raporlamada öncülük yapan ülkelerin başında Güney Afrika gelmektedir. Entegre raporlamanın zorunlu kılındığı ilk ülke olan Güney Afrika'da halka açık şirketler raporlarını King III kılavuzuna göre hazırlamaktadırlar.⁴¹ Güney Afrika'da 2009 yılında çıkarılan King Kanunu'na dayanarak, Johannesburg Menkul Kıymetler Borsası'na tabi şirketlere 1 Mart 2010 sonrası dönemler için entegre rapor hazırlama zorunluluğu getirilmiştir.⁴²

Entegre rapor düzenleme zorunluluğu bulunmasa da, birçok ülkede faaliyet gösteren şirketler finansal olmayan bilgi üretmenin ve bunu başka rapor türleri içinde açıklamanın önemini kavramış durumdadır. Örneğin, Fransa'da Grenelle II Kanunu 2012 yılından itibaren 500 veya daha fazla çalışanı olan kamu ve özel tüm şirketlere faaliyet raporlarında finansal olmayan bilgi verme yükümlülüğü getirmiştir.⁴³

Entegre raporlamayı gönüllülük esasına dayalı olarak başarıyla uygulayan ve ismini tüm dünyaya duyuran şirketler de mevcuttur. Bu şirketlerden birisi, Amsterdam merkezli Royal Philips Electronics'dir. Şirket, ilk olarak 2008 yılı faaliyet raporunda finansal ve sürdürülebilirlik raporlarını entegre rapor şeklinde modernize etmiştir. Şirketin entegre raporlama sistemini benimsemesinin; artan verimlilik, düşük maliyet ve gelişmiş iletişim olmak üzere üç faktöre bağlı olduğu belirtilmektedir. Şirket yöneticilerine göre entegre rapor, içeride ve dışarıda şirket için bir kartvizit olarak hizmet vermektedir.⁴⁴ Yani Philips, verimlilik artışı sağlayarak, maliyetlerini düşürerek ve hem şirket içindeki çalışanlarına hem de dış çevresindeki bilgi kullanıcılarına faaliyetleri ile ilgili doğru bilgi aktararak şirketin imajını artırmayı başarmıştır.

Entegre raporlamada önemli olan tüm bilgiler arasındaki bağlantıyı iyi kurmaktır. Günümüzde birçok şirket çevresel ve sosyal verileri kolaylıkla sağmakta ancak bu verileri finansal veriler ile entegre etmekte ve tüm verileri tek raporda toplamakta sıkıntı yaşamaktadır.⁴⁵ IIRC tarafından 2013 yılında S&P 500 endeksine tabi ABD'nin 500 büyük şirketi üzerinde yapılan araştırma sonucuna göre, 500 şirket arasından sadece %1,4'ünün (7 şirket) finansal veriler ile sürdürülebilirlik verilerini entegre bir biçimde açıklayabildiği saptanmıştır.⁴⁶ Bu şirketlerin isimleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

³⁹ Robert G. Eccles and George Serafeim, a.g.e., p. 1.

⁴⁰ Sibel Karğın, Hakan Aracı ve Hüseyin Aktaş, a.g.e., s. 29.

⁴¹ Sibel Karğın, Hakan Aracı ve Hüseyin Aktaş, a.g.e., s. 36.

⁴² Michael P. Krzus, a.g.e., p. 273.

⁴³ Robert G. Eccles and Kyle Armbruster, a.g.e. p. 14.

⁴⁴ Robert G. Eccles and Daniela Saltzman, "Achieving Sustainability Through Integrated Reporting", Stanford Social Innovation Review, 2011, p. 60.

⁴⁵ Roth, Harold P., a.g.e., p. 66.

⁴⁶ IIRC Institute, "Integrated Financial and Sustainability Reporting in the United States", 2013, p. 4.

Tablo 4: ABD’de Finansal ve Sürdürülebilirlik Raporlarını Tam Entegre Biçimde Düzenleyen S&P 500 Şirket İsimleri Listesi

<ul style="list-style-type: none"> • American Electric Power (AEP) • Clorox • Dow Chemical • Eaton • Ingersoll Rand • Pfizer • Southwest Airlines
--

Kaynak: IIRC Institute, “Integrated Financial and Sustainability Reporting in the United States”, 2013, p. 41.

Aceituno, Ariza ve Sanchez; 15 ülkeden 568 şirket üzerinde yapmış oldukları çalışmada, yönetim kurulunun özellikleri ve sayıca büyüklüğü ile şirketin açıklanan bilgilerinin entegrasyon düzeyi ve tutarlılığı arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda, yönetim kurulunun büyüklüğü, bağımsızlığı, faaliyetleri, üyelerin cinsiyet ve uyruk farklılıkları (çeşitlilik) ile entegre rapor üretimi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunduğunu tespit edilmiştir. Özellikle yönetim kurulunun büyüklüğü ve çeşitliliği, yönetim kurulu üyeleri arasında uyumsuzluk ve iletişim sorunlarını artırmak yerine kurumsal bilgi entegrasyonu üzerinde olumlu bir etki yaratmış-

tır. Elde edilen sonuçlara göre, şeffaflık ve kurumsal bilgilerin entegrasyon düzeyi, büyük şirketler ve büyüme fırsatı olan şirket için bir üstünlüktür.⁴⁷

Yapılan bir diğer çalışma sonucuna göre, Nijerya’da petrol ve gaz sektöründe faaliyet gösteren şirketlere entegre raporlama modeli önerilmektedir. Bunun sebebi, Güney Afrika’daki gibi Nijerya’da da yasal bir yaptırımın olmasının ülkenin ekonomik refahı açısından çok gerekli görülmesidir. Entegre raporlamaya geçiş ile kamuoyunun ihtiyaç duyduğu şeffaflık sağlanarak, Nijerya’nın Nijer Delta Bölgesi’ndeki petrol arama çalışmalarının başlangıcından itibaren eksik olan kamu güveninin tekrar kazanılabileceği düşünülmektedir.⁴⁸

Günümüzde entegre rapor düzenleyen şirketlerin başarısını belgelendiren yarışmalar da düzenlenmektedir. Bunlardan biri olan Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması Ödülleri, (The CR Reporting Awards) şirket raporlarını farklı kategorilerde değerlendiren uluslararası bir yarışmadır. Bu yarışmanın “En İyi Entegre Rapor” kategorisinde, finansal ve finansal olmayan konuların örgütsel performans üzerindeki etkisini en iyi gösteren rapor seçilerek ödüllendirilmektedir. Yarışmaya katılan şirketlerin entegre rapor başlığı altında rapor düzenlemesi şart değildir, finansal ve finansal olmayan bilgileri etkin bir şekilde raporlamak yarışmayı kazanmak için yeterlidir. Yıllar itibariyle en başarılı entegre rapor seçilen şirket isimleri şunlardır:

⁴⁷ José V. Frias-Aceituno, Lazaro Rodriguez-Ariza and I.M Garcia-Sanchez, “The Role of the Board in the Dissemination of Integrated Corporate Social Reporting”, Corporate Social Responsibility and Environmental Management Corp. Soc. Responsib. Environ. Mgmt. 20, Published online 10 July 2012 in Wiley Online Library, p. 219-230.

⁴⁸ Tajudeen J. Ayoola and Omoneye O. Olanami, a.g.e., p. 50.

Tablo 5: Yarışma Sonuçları

Yıllar	Birinci Şirket	İkinci Şirket	Üçüncü Şirket
2014	Novo Nordisk A/S Annual Report 2012.	Smithfield Foods Inc 2012 Integrated Report.	Natura Cosmetics SA Natura Report 2012.
2013	Novo Nordisk A/S Annual Report 2011.	Vancouver City Savings Credit Union 2011 Annual Report.	Takeda Pharmaceutical Company Limited Annual Report 2012.
2012	Novo Nordisk A/S Annual Report 2010.	Hyundai Engineering & Construction Co Sustainability Report 2011.	Vancouver City Savings Credit Union 2010 Annual Report.
2011	Natura Cosméticos SA Natura Report 2009.	SolarWorld AG Annual Group Report 2009	AXA SA 2009 Activity and Corporate Responsibility Report.
2010	Novo Nordisk A/S Annual Report 2008.	BASF SE Report 2008 Economic, Environmental and Social Performance.	Veolia Environnement Annual and Sustainability Report 2008.

Kaynak: CCRA (www.corporateregister.com)

Tablodan görüldüğü gibi Novo Nordisk'in üst üste üç yıl en iyi rapor seçilmesinin temel sebebi; şirketin yıllık faaliyet raporunda tam entegrasyon hedefi çerçevesinde, finansal raporlamada kullandığı ilkeleri finansal olmayan raporlama için de uygulamış olmasıdır. Novo Nordisk, iç kontrol sisteminde finansal olmayan raporlamada maddi bir hataya sebep olabilecek önemli zayıflıklar olmadığından emin olmak için Sarbanes Oxley Yasası'nın iç kontrol sisteminin etkinliğine ilişkin tüm ilkelerini yerine getirerek başarıya ulaşmıştır.⁴⁹

Entegre rapor düzenleyen öncü şirketlerin raporlamadan sağlayacakları fayda çoğaldıkça diğer tüm şirketlere de örnek teşkil edecekleri ve her geçen gün entegre raporlama sistemini benimseyen şirket sayısının daha da artacağı muhtemeldir.

9. SONUÇ

Kurumsal yönetimin en önemli ilkelerinden biri kamuyu aydınlatma ve şeffaflıktır. Finansal tablolar da şirketler tarafından bu amaca hizmet etmek için oluşturulmaktadır. Ancak son zamanlarda tarihi bilgiler içeren ve sınırlı bir çerçevesi olan geleneksel finansal tablolar, şirketler hakkında yeterli bilgi veremediği için ihtiyacı karşılamada yetersiz kalmıştır. Bu durum şirketleri faaliyet raporları, kurumsal sosyal sorumluluk raporları, sürdürülebilirlik raporları gibi farklı isimler altında raporlar düzenlemeye yöneltmiştir. Rapor sayısının artması yani çoklu raporlama, maliyet ve zaman açısından şirketlere külfet getirmesi, bilgi kullanıcıları tarafından bakıldığında ise bilgi kirliliğine yol açması sebebiyle tarafları yeni bir arayışa itmiştir.

Entegre raporlama, şirket ile ilgili bilinmesi ge-

⁴⁹ Robert G. Eccles, Beiting Cheng and Daniela Saltzman, a.g.e., p. 36.

reken finansal ve finansal olmayan tüm bilgilerin birbirini destekler nitelikte sunulmasını öngören bir raporlama anlayışıdır. Entegre raporlamanın hem şirkete hem de şirket ile ilgili olan taraflara sağladığı birçok faydalar vardır. Entegre raporlamayı benimseyen ve başarıyla uygulayan şirketlerin hem kendi iç kontrol süreçleri güçlenecek hem de şirketin piyasadaki itibar ve değeri artacaktır. Entegre rapor şirket ile bilgi kullanıcıları arasındaki iletişimi artırarak yüksek seviyede bir güven ortamının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Şeffaflığın arttığı ve bilginin homojen dağıldığı bir ortamın ise finansal piyasaların gelişimine olumlu yansımaları olacaktır.

Entegre raporlamada yanlış algılanmaması gereken önemli bir husus vardır. Şirketlerin hazırladığı raporları, bilgi ihtiyacını gidermek ve doğru kararlar almak için okuyan tarafların rapora ilişkin beklentilerinin karşılanması gerekir. Son zamanlarda hazırlanan raporların çok uzun ve karmaşık bilgiler içermesi okunmalarını zorlaştırmaktadır. Aynı şekilde gereksiz yere uzun hazırlanan raporlar, denetim faaliyetlerini de zorlaştırmaktadır. Entegre raporlama sisteminde raporu hazırlayan kişilerin amacı, şirket ile ilgili gerekli (önemlilik düzeyi yüksek) bilgileri öz bir biçimde rapora aktarmak olmalıdır. İhtiyaç fazlası bilgiler, sadece raporun hacmini artırır, bunun dışında taraflara hiçbir fayda sağlamaz.

Entegre raporun, evrensel olarak kabul edilmiş genel bir çerçevesi olmasına rağmen, Türkiye’de entegre rapor düzenlenmesine ilişkin yasal bir zorunluluk henüz bulunmamaktadır. Türk şirketleri tarafından entegre raporlama sistemini uygulamak zor ve masraflı olabilir. Günümüzde, şirketlerin bir kısmının sürdürülebilirlik raporları düzenlemeye yönelik bir altyapı hazırlıkları bile olmadığı düşünüldüğünde Türkiye’de entegre raporlamaya geçişin kısa sürede gerçekleşmesi pek mümkün görünmemektedir. Ancak uzun vadede, tüm şirketlerin entegre rapor düzenleme seviyesine geleceği ve gelmesi gerektiği açıktır.

Entegre raporlamaya geçişin kolay sağlanması için birtakım düzenlemelerin yapılmasında geç kalınmaması gerekir. Nasıl ki, dünya çapında finansal bilginin üretimi ve sunulması noktasında ortak bir dil olan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları oluşturulduysa, entegre raporlama sistemi için de aynı şekilde Uluslararası Finansal Olmayan Raporlama Standartlarının ya da Uluslararası Entegre Raporlama Standartlarının oluşturulması faydalı olacaktır. Ulusal düzeyde ise, şirketlerin çok etkin işleyen bir bilgi sistemi ağı geliştirmesi ve finansal olmayan bilgi üretimini güvenilir bir biçimde yapması gerekecektir. Entegre raporlama verileri şirket içindeki tüm birimlerden gelebileceği için çalışanların entegre raporlama süreci hakkında eğitilmesi de önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Denetim açısından bakıldığında ise, entegre raporların denetimini yapacak denetim kuruluşları ve bağımsız denetçilerin finansal olmayan bilgilerin denetimi konusunda eğitilmeleri şarttır. Finansal bilgilerin denetim süreci gibi, finansal olmayan bilgilerin ve hatta entegre bilgilerin denetim süreci de net biçimde oluşturulmalıdır. Denetçiler, entegre raporda yer alan hangi bilgileri, hangi denetim tekniklerini kullanarak, ne şekilde denetleyeceklerini ve denetim sonunda ne yönde görüş vereceklerini kısaca sorumluluk alanlarını bilmek isteyeceklerdir. Bu sebeple, entegre raporun denetimine yönelik rehber bir standart oluşturulması faydalı olacaktır. Entegre rapor, entegre denetim gerektireceği için, denetim firmalarının denetim faaliyetlerini ekipler halinde yürütecek seviyeye gelmeleri de entegre rapor denetimlerinin sağlıklı yapılabilmesi noktasında önem teşkil edecektir. Son olarak entegre raporlamanın önce gönüllülük esası ile uygulanacağı, ardından da birçok ülke ve Türkiye’nin entegre raporlamaya zorunlu olarak geçeceği öngörülebilir.

KAYNAKÇA

Ayoola, Tajudeen J. and Omoneye O. Olasanmi, "Business Case for Integrated Reporting in the Nigerian Oil and Gas Sector", **Issues in Social and Environmental Accounting**, ISSN 1978-0591, Vol. 7, No. 1 March 2013, p. 32.

Bağımsız Denetçinin Denetlenmiş Finansal Tabloları İçeren Dokümanlardaki Diğer Bilgilere İlişkin Sorumlulukları (BDS 720) Hakkında Tebliğ, T.C. Resmi Gazete, 14 Mart 2014, Sayı: 28941.

Çalkıvık, Konca, "Entegre Raporlama Dönemi Başlıyor", **EKOIQ Dergisi**, Ağustos 2013, Sayı: 32.

Dräger, Henning, "Daha Anlamlı Kurumsal Raporlamaya Yeni Yaklaşımlar", **Kurumsal Yönetim Dergisi**, Yaz 2014, Sayı: 24.

Eccles, Robert G. and Michael P. Krzus, **One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy**, New York: John Wiley & Sons, 2010.

Eccles, Robert G., Beiting Cheng and Daniela Saltzman, **The Landscape of Integrated Reporting: Reflections and Next Steps**, Boston: Harvard Business School, 2010.

Eccles, Robert G. and Kyle Armbruster, "Two Disruptive Ideas Combined: Integrated Reporting in the Cloud", **IESE Insight**, No.8, First Quarter 2011.

Eccles, Robert G. (Tarih Belirtilmemiş), Accountancy Futures: Accountants for Business Integrated Reporting, "Perspective: The Academic", PG: 14 Edition: 03, Web Sayfası: http://www.people.hbs.edu/reccles/integrated_reporting_perspectives.pdf Erişim Tarihi: Ocak 2015.

Eccles Robert G. and George Serafeim, "The Role of the Board in Accelerating the Adoption of Integrated Reporting", Director Notes (**The Conference Board**), November 2011.

Eccles, Robert G. and Daniela Saltzman, "Achieving Sustainability Through Integrated Reporting", **Stanford Social Innovation Review**, 2011.

Ernst&Young (2014), "Integrated Reporting", Web Sayfası: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting-summary/\\$FILE/EY-Integrated-reporting-summary.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting-summary/$FILE/EY-Integrated-reporting-summary.pdf) Erişim Tarihi: Ocak 2015.

Frias-Aceituno, José V., Lazaro Rodriguez-Ariza and I.M Garcia-Sanchez, "The Role of the Board in the Dissemination of Integrated Corporate Social Reporting", **Corporate Social Responsibility and Environmental Management Corp. Soc. Responsib. Environ. Mgmt.** 20, Published online 10 July 2012 in Wiley Online Library.

Fried, Abraham Mark P. Holtzman and David Mest, "The New Annual Report for the 21st Century", **Financial Executive** FALL 2014.

Global Reporting Initiative, "The Sustainability Content of Integrated Reports – A Survey of Pioneers", 2013.

Gökmen, Elif Özkul, "Entegre Raporlamaya Hazır mısınız?", **EKOIQ Dergisi**, Ağustos 2013, Sayı: 32.

Harold P. Roth, "Is Integrated Reporting in the Future?", **The CPA Journal**, 2014.

Hughen, Linda, Ayalew Lulseged and David R. Upton, "Improving Stakeholder Value Through Sustainability and Integrated Reporting", **The CPA Journal**, 2014.

IIRC Institute, "Integrated Financial and Sustainability Reporting in the United States", 2013.

Karğın, Sibel, Hakan Aracı ve Hüseyin Aktaş, "Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi", **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, Cilt:6, Sayı: 1, 2013.

Krzus, Michael P., "Integrated Reporting: If not now, when?", **IRZ**, Heft 6, 2011.

Kurumsal Yönetim Dergisi, Dünyadan Haberler, Yaz 2014, Sayı: 24.

Odenwald, Thomas ve Christian Berg, "Kurumsal Kaynak Yönetimi ve Sürdürülebilirlik", **EKOIQ Dergisi**, Kasım 2014, Sayı: 45.

PwC (2013), “Integrated Reporting: Going beyond the financial results”, Web Sayfası: http://www.pwc.com/en_US/us/cfodirect/assets/pdf/point-of-view-integrated-reporting.pdf Erişim Tarihi: Ocak 2015.

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (2013), “Uluslararası Entegre Raporlama <ER> Çerçevesi”, Web Sayfası: <http://www.theiirc.org/wp-content/uploads/2014/06/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf> Erişim Tarihi: Aralık 2014.

Yaz, Dursun Ali (2014), “Mali Analizde Küresel Devrim: Entegre Raporlama”, İstanbul Mali Müşavirler ve Muhasebeciler Derneği, Web Sayfası: <http://www.ismmmd.org.tr/mali-analizde-kuresel-devrim-entegre-raporlama> Erişim Tarihi: Şubat 2015.